

נוער הקם לתחיה / צ'סמוחובסקי

זים לפצות פה. הם אינם יודעים את שמם, מי הוריהם, לא יודעים כיצד לפתוח דלת, אינם מבחינים בין מים וקרח, אינם מבדילים בין צבעים. רובם נראים צעירים בהרבה מגילם ונוכחותם במחנה מקשה לא פעם על קליטת הילדים. עתה עומדת מחלקת עלית הנוער להקים עבורם מוסד נפרד.

שונה המצב במחנות המעבר השונים. הנה המוסד "אוני" ליד כפר סבא, שהוקם על ידי קרן חוסר עבודה מטעם "ההסתדרות". כאן כבר פנים אחרות, אם גם נמצאים ילדים אלה חדשים מעטים ולפעמים רק שבועות מספר במקום. פה כבר משוחחים עב"ר רית, לומדים ועובדים, משחקים ומטיילים. הילד הבא למוסד אינו מאמין בתחילה למראה עיניו. הכל שונה כאן. צריך נקי ובית נאה במקום אהל, מטה נקיה ומסודרת במקום מזורן מלוכלך וקרוע. כאן זוכה התנין בארוחות קבועות וטעימות. בגד חם קבל הנער ואף נעלים לרגליו. כאן, במוסד מרגיש הילד, ואולי בפעם הראשונה בחייו — דאגה רצינית לשי לומו. מרגיש הוא כי בא אל הארץ לא רק על מנת לסבול, אלא גם לשמוח. כאן לוחמים בבורות, בניחון האדם. הילד הבא למוסד מוצא מיד את דרכו לבית הספר. אמנם הדבר כרוך בקשיים. בעיה חדשה צפה בפני המחנכים: כיצד לחלק את הכיתות ואיך ללמד. אם לפי המוצא והשפה, תתעורר בעית הגיל, שאינו אחיד; אם לחלק את התלמידים לפי הגיל, שוב יתקלו בקשיים, כי שונה מידת ההשכלה, ההתפתחות, השכלית והתפישה גם אצל ילדים בני אותו הגיל. קושי נוסף הוא העדרם של ספרי לימוד מתאימים והיה צורך דחוף להוציא בשביל המורים ספרי-עזר. כאן אין לקבל את שיטת הלימוד הרגילה, ויש לחפש ולמצוא צורות לימוד מתאימות יותר לילדים. רב המחסור במורים ובמדריכים.

מטרת החינוך היא להכשיר את הנוער לעבודה חקלאית. לכן מוצאים אנו מחנות מעבר רבים גם

(המשך בעמוד 14)

גבולות והתגברו על מכשולים בארצות מוצאם. רובם ככולם ליבשים את הבגד היחיד שנשאר לגופם ושאינו מתאים לצרכי החורף. בכניסתם למחנה מוצ' אים הם את המספריים נטוים ומוכנים, הגוונים את שערותיהם, שגדלו פרא. "סריקה" זו הכרחית, מאחר שרב מספר הילדים הסובלים ממחלות עור ומגזזות. לאחר בדיקה רפואית ראשונה מחלקים לילדים את הציוד ההכרחי: שמיות, לבנים, כובע וכלי רחיצה. למחרת עוברים הם בדיקה רפואית שניה הכוללת גם בדיקה פסיכואנליטית. הילדים, שמצב בריאותם רופף, נשלחים מיד לבתי-החולים. הנותרים עוברים אחרי-שהות של עשרה ימים למחנות-המעבר. בחלוקה זו מתחשבים ברצון הנוער לחינוך דתי ושוקלים היטב את קרבתם הלשונית וכמובן מנסים למצוא דרך ולהתאימם לאנשים מארצות מוצאם. רגילים היינו לחניכי אירופה המרכזית, עתה לפנינו קליטה ניכרת מארצות הבלקן, אפריקה הצפונית וארצות המזרח התיכון. והנה לפנינו ילדים בעלי עבר אחרי, חנוך אחר (אם אפשר להשתמש במילה — חינוך), והי אחרי, ויש ללמדם ולהסתגל לחומר האנושי, שהוא חדש בשבילנו, יש צורך בגישה אחרת, לתכונות לימוד שונות, ולא תמיד קל הדבר, בין העולים ילדים שאינם יודעים כלל לאחוז בסכין ובמזלג, יש ולא ראו מטה מעולם. ולא פעם מוצאים ילד זה או אחר שוכב מתחת למטה, יש ילדים המפחדים מהמטפלות ולא התגברו עדיין על כבלי הפחד שנשארו מארצות מוצאם. יש נערים ונערות הבורחים מפני המקלחות, כי בושים הם להראות גופם בעירומם. לא פעם מצאת ילד בתוך אמבטיה, כשהוא לובש תחתונים וגופיה, אף גדול הוא אחוז הילדים הדפטיביים, שניכרים בהם סימני העבר העגום, סבלות המחנות ברגמניה או חיי השפל בגישאות אפריקה הצפונית. מספר הילדים הדביליים עולה לעשרה אחוז. ילדים אומלים אלה אינם נקלטים, הם מתרוצצים, או בחינוך תמידי על שפתיהם או חולמים בהקנין ובקול רם. יש ביניהם המסתתרים מפני אדם ואינם מעי

בימים אלה סירתי במחנות הקליטה של עלית-הנוער. לא היה זה סתם בקור שגרתי; נלחתי אל הנערים והנערות שהגיעו אלינו ממרחקים כמעט מאז ירדו מסיפון האניה, וזכר אני, כיצד ראיתי אותם, כלפני שנה, שעה שהגיעו במכוניות-משא ממחנה-הקיץ לנמל פאמאגוסטה בקפריסין. הבחנתי אז במבט המשונה, מלא האכזבה, היאוש והתקוה כאחד, נתגלתה לפני כל החרדה שהצטיירה בחי פניהם של אלה, שנשארו לנו מהשמד האכזרי באר רופה. זוכר אני כיצד עלו במדרגות האניה אחרי שנבדקו על ידי הבריטים. ואחר-כך — על סיפון האניה, כאצד הצטופפו בפניות המכוסות למחצה, דחוסים וצמודים איש אל רעהו, לא נוע, מבלי להוציא הגה, בשעה שהאניה טולטלה בסערה. לא העזו לפצות פה, התנהגותם היתה כה מוזרה, כה שונה מן הרגיל. נדמה היה, כאילו סוג אנשים שונה בתכלית רואות עיני, סוג שאולי כבר לא הבין אותי ואני עדיין התקשיתי להבינו. סוג של אדם, שפגעי המאה העשרים פצעום, והפצע עדיין שותת דם... ואחר-כך ראיתם ברדתם מאניות רבות שצבאו אל חופינו, עתה כבר נכרה בהם התאוששות מה. בקרתי שוב ושוב במחנות השונים בארץ, ראיתם במצוקה ובמחסורם הרב. דחוקים בלבושם הקרוע, בלואים, מלוכלכים, ללא נעלים לרגליהם. צנומים וחורים בתוצאה מהונה בלתי מספיקה. עדיין שוכנים אלפי ילדים במחנות השונים, במצוקה ובחיי ניון, ללא הדרכה וללא אפשרות ללימוד מקצוע, מופקרים לגורלם והנה, בתוך החשכה הזאת של ניון בוקע ניצוץ של תקוה, נפתח אשנב להצלה, נסללה דרך לשוני המצב, להוצאת הילדים המופקרים והשרשתם בקרקע. בקרתי בתחנה הרא' שונה, לשם מגיעים הילדים עם רדתם מהאניה ובעדו בם את המחנה, — במחנה המיון באחוזו, שעל הר הכרמל. הבחנתי בילדים מכל העדות ומכל הגילים, נערים, שרק אתמול שלשום חיו בסכות השמד באר-צות המזרח התיכון, נערות מלאות חן ותנונה, שהגניבו